

NOTAT 2021-05

Nordisk Ministerråd: Mapping Education for Sustainability in the Nordic Countries

Dette notat indeholder et resumé af [rapporten](#) 'Mapping Education for Sustainability in the Nordic Countries' udgivet af Nordisk Ministerråd i 2021. Rapporten beskriver hovedresultater fra Education for Sustainable Development (ESD) i de nordiske lande, der er et af Islands formandskabsprojekter, i Nordisk Ministerråd, omkring uddannelse og bæredygtig udvikling, der blev igangsat i 2019. Rapporten indeholder bl.a. pointer omkring bæredygtighed i dansk uddannelseskontekst, og resuméet vil have et hovedfokus på disse, og ikke de individuelle analyser af de resterende nordiske lande, som rapporten også indeholder.

Resumé

Om rapporten

Rapporten 'Mapping Education for Sustainability in the Nordic Countries' omhandler implementeringen af FN's verdensmål 4.7. for bæredygtig udvikling i den obligatoriske grundskoleundervisning i de nordiske lande; Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island. Formålet med rapporten er at kortlægge og få et overblik over, hvor godt denne implementering har fundet sted. Da verdensmål 4.7 er meget omfattende, har det dog ikke været muligt for projektet at kunne lave en fuldstændig kortlægning af verdensmålet (s. 3-5).

Rapporten undersøger lovgivning, læreplaer, læreruddannelser og lokale implementeringer i hver af de nordiske lande for at identificere et nordisk perspektiv, herunder en komparation landene imellem for at finde ligheder og forskelle (s. 3-5). Rapporten beskriver desuden, at der er seks delelementer under verdensmål 4.7; menneskerettigheder, ligestilling mellem køn, bæredygtig livsstil, at værdsætte kulturel diversitet, at fremme en kultur præget af fred og uden vold og at værdsætte kulturens bidrag til bæredygtig udvikling (s. 6).

Rapporten undersøger nordisk skolelovgivning, hvor der er stor forskel på mængden af den undersøgte lovgivning landene imellem. I dansk kontekst er 'Folkeskoleloven' fra 2006 undersøgt samt 'Fælles Mål: Vejledende – en del af eksamenspensum' fra 2017. Øvrige dokumenter, der er undersøgt i dansk kontekst, er 'Erhvervsskoler' fra 2019 og 'UNESCO: Verdensmålsskoler' fra 2019 (s.11). Rapporten giver et overblik over strukturen og rammerne for de nordiske læreplaner på side 37- 42.

Resultater generelt

Rapporten viser, at der i de nordiske lande er slående ligheder mellem landene herunder en lang tradition for at fokusere på miljø, demokrati og lighed i uddannelse – disse er dog blevet en del af uddannelsessystemerne

i Norden på forskellig vis og tolkes desuden forskelligt. I de nordiske lande er der forskelle i tilgangen til bæredygtighed i uddannelse, dog er det ikke tydeligt hvor store forskellene er (s. 10). Samtidig er definitionen af bæredygtighed forskellig i hvert af de nordiske lande, og i nogle lande slet ikke defineret (s. 63).

I alle nordiske landes lovgivninger, der nævnes på side 11-12, er ordet 'Bæredygtighed' ikke nævnt en eneste gang. Dog adresserer lovgivningerne demokrati, menneskerettigheder, lighed og respekten for naturen, hvilket alle kan ses som elementer af bæredygtighed i uddannelse. Til gengæld er bæredygtighed ofte eksplicit nævnt i de nordiske landes læreplaner, særlige rapporter og strategipapirer fra undervisningsministerier (s. 13). Finland, Island, Norge og Sverige beskriver bæredygtighed mere eksplicit, hvor Danmark beskriver det mere implicit (s. 63). I de nordiske lande er der en tendens til, at når der tales om bæredygtighed, får det ofte en miljømæssig drejning, hvilket kan skyldes, at det er her bæredygtighed i uddannelse er opstået (s. 64).

På side 57-58 viser rapporten et overblik i skemaform over specifikke nøgleord og begreber i hver af de nordiske lande, der kan ses implicit i relation til bæredygtighed og bæredygtig udvikling i uddannelse. Desuden gives et overblik over hvert af de nordiske lande på side 58-61 i forhold til fx tilgangen til implementering af bæredygtig udvikling i læreplaner og den pædagogiske praksis. Danmark er det land af de nordiske lande, der har den tidligste af Jordens Overforbrugsdag på et år (s. 65).

Danske resultater – bæredygtighed i policy (s. 14-16)

Rapporten viser, at et eksplicit fokus på bæredygtighed i dansk lovgivning er sparsomt. 'Bæredygtighed' dukker op i rammerne for de danske læreplaner, men det er ikke en integreret del af politiske dokumenter omkring det danske skolesystem (s. 14).

Der findes dog dele af bæredygtighed, og paralleller til Verdensmål 4.7, i flere dele af de danske politiske rammer for skolen. Der er her lagt vægt på vigtigheden af anerkendelse af historie og kultur i en dansk kontekst, samt nødvendigheden af at opnå en forståelse af andre kulturer end kun den danske. Desuden er der lagt særlig vægt på menneskets interaktion med naturen. Det danske ord 'samspil' indikerer et holistisk og cirkulært forhold til naturen, samt hvordan viden, færdigheder og fortrolighed med naturen har en positiv effekt på elevernes udvikling (s. 14).

I både den danske lovgivning og læreplaner er der et tydeligt fokus på 'forståelse'. Dette refererer ifølge rapporten til et diffust sæt af værdier, normer og idéer, der kan forstås i forbindelse med dannelsesstraditionen, der er en del af undervisningen i den danske folkeskole. Dette betyder, at et fokus på bæredygtighed ikke blot er implicit, men også at hver skole og lærer kan fortolke deres egen forståelse af bæredygtighed. Denne fortolkning har betydning for integreringen og implementeringen af bæredygtighedsperspektivet i de danske læreplaner, og rapporten konkluderer derfor at implementeringen af Verdensmål 4.7 ikke har fundet sted i høj grad i 2020 (s. 15).

Rapporten giver dog nogle eksempler på side 15-16, hvor bæredygtighed eksplicit er nævnt i Fælles Mål på tværs af fagene. Her bliver 'bæredygtighed' nævnt 22 gange og 'bæredygtig udvikling' nævnt 7 gange, dog uden at give en klar definition af begreberne. Desuden bliver begrebet brugt forskelligt i forskellige kontekster (s. 15). Eksemplerne viser, at strategien fra den danske regering primært er baseret på specifikke mål inden for hvert fag. Rapporten pointerer, at en kritik af dette kan være, at de specifikke mål bliver isolerede, og at der kræves mere arbejde før Verdensmål 4.7 er implementeret. Den danske regering har ikke adresseret en officiel tilgang til bæredygtighed i uddannelse og en sikring af implementeringen af verdensmålet, dog har flere organisationer, rektorer og lærere eksperimenteret med at inkorporere bæredygtighed på forskellig vis (s. 15-16).

Danske resultater – bæredygtighed på læreruddannelsen (s. 44-45)

Ved implementeringen af bæredygtighed i uddannelse spiller lærere og læreruddannelsen en nøglerolle. Mange lærere mangler kompetencerne til at håndtere komplekse spørgsmål omkring bæredygtighed, og de er usikre på håndteringen af feltets usikkerheder og kontroverser. Desuden finder mange lærere det som en udfordring at fremme bæredygtige værdier i uddannelsessystemer, der ikke er præget af bæredygtige værdier og praktikker. Rapporten præsenterer nogle hovedtendenser omkring bæredygtighed på læreruddannelserne i de nordiske lande, dog er uddannelserne forskellige i landene, og er derfor ikke fyldestgørende, fx er der i Danmark fire læreruddannelsesinstitutioner, hvor der i Sverige er 28 (s. 43).

3

I dansk kontekst er der ikke et eksplicit fokus på bæredygtighed i dansk og matematik. Dog er bæredygtighed inkluderet som læringsmål fx omkring viden om aktionskompetence og bæredygtighed i relation til menneskets interaktion med naturen for lærerstuderende i en række andre fag herunder biologi, fysik/kemi, geografi og natur/teknik. Samfundsfag og håndværk og design indebærer også dimensioner af bæredygtighed. Beskrivelserne af bæredygtighed i disse sammenhænge er dog relativt vage. Generelt set ses bæredygtighed og Verdensmål 4.7 ikke som en prioritet på læreruddannelserne i Danmark (s. 44).

Rapporten konkluderer, at der stadig er lang vej før bæredygtighed på læreruddannelserne i Danmark er implementeret på nationalt niveau. Der er dog flere mindre initiativer, hvor der lægges større vægt på bæredygtighed. Feltet er dog generelt præget af private initiativer, ildsjæle, NGO'er og græsrodsbevægelser. Det sker fx gennem Grøn Campus-gruppe og på UC Lillebælt hvor man kan tage 10 ECTS-point i Undervisning for Bæredygtig Udvikling. Arbejdsgruppen Green Campus forsøger at implementere faget på andre campusser. Rapporten nævner også, at der er produceret meget forskelligt materiale omkring FN's Verdensmål, der er baseret på undervisning, der kan forbinde Verdensmålene med hvert af skolens fag. Materialerne bliver implementeret meget forskelligt, men lærere nævner, hvordan disse ofte blot blive en del af emneuger eller projektarbejde, eller som noget der hurtigt kan sættes hak ved (s. 45).

